

ZAEMURIS

LATGALES NOVADA NEDĒĻAS LAIKRAKSTS

Nr. 9 (54)

1996. GADA 15. MARTS

CENA 5 SANTĪMI

MĒS KLANAMIES FINANSU IERĒDŅIEM...

DOKUMENMTU KOPU SAGATAVOJA SAEIMAS Lzs, KDS, LDP FRAKCIJAS DEPUTĀTE, VALSTS PĀRVALDES UN PAŠVALDĪBAS KOMISIJAS LOCEKLE, SAEIMAS DEPUTĀTU LATGALES GRUPAS KOORDINATORE ANTA RUGĀTE

* * *

LR ZEMKOPĪBAS MINISTRAM A. KAULA K-GAM
LR VIDES AIZSARDZĪBAS UN REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS MINISTRAM
GAILA K-GAM
LATVIJAS ZINĀTNU AKADEMIJAS PREZIDENTAM T. MILLERA K-GAM

PAR LATGALES REĢIONA ATTĪSTĪBAS PROGRAMMAS IZSTRĀDĀŠANU UN IEVIEŠANU.

LR 6. Saeimā ir izveidota un savu darbību uzsākusi deputātu Latgales grupa, kuras mērķis ir veicināt un atbalstīt tālaku pētījumu programmas izstrādāšanu un ieviešanu Latgales reģionā.

Pēc pētniecības institūta veiktais pētījumiem un datiem izriet, ka patreiz Latgales reģionā ir vislielkais bezdarbs. Piemēram, pēc Valsts statistikas komitejas datiem bezdarbs Preiļu rajonā sasniedza 15,9 %, bet pēc Norvēģijas Lietišķo pētījumu institūta FAFO

apsekojumiem 41,6 % (skat. (1) «Zinojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību») īstenībā vistuvāk ir FAFO dati.

Investīcijas Latgales tautsaimniecībā ir vismazākās. Piemēram, Latgalē pārrēkinot uz vienu iedzīvotāju investēts 24 reizes mazāk kā Rīgas rajonā.

Iepazīstoties un izvērtējot pašreizējo stāvokli 1996. gadā Latgalē sagaidāma ražošanas iespēju pasliktināšanās, tāpēc Latgale atzīstama par depresīvu reģionu un šim reģionam

izstrādājama un ieviešama īpaša reģiona attīstības valsts programma.

LR 6. Saeimā izveidota deputātu Latgales grupa griežas pie Jums ar lūgumu, Ministrijas iespēju ietvaros paredzēt budžeta līdzekļus Latgales reģiona lauku attīstības programmas tālakai izstrādāšanai.

Cerot uz Jūsu atbalstu,

Latgales grupas deputātu parakst: P. TABŪNS, A. NAGLIS, R. DILBA, A. RUGĀTE, R. JURDĀS, A. GORBUNOVS

LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMA
DEPUTĀTU LATGALES GRUPAI
VIDES AIZSARDZĪBAS UN REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS MINISTRIJAI
ZEMKOPĪBAS MINISTRIJAI

PAR LATGALES REĢIONA ATTĪSTĪBAS PROGRAMMAS IZSTRĀDĀŠANU, IEVIEŠANU UN VALSTS SUBSĪDIJU PAREDZĒŠANU LINU AUDZĒŠANAS PROGRAMMĀI

Finansu ministrija iepazīnās ar Saeimas deputātu Latgales grupas 1996. g. 11. janvāri vēstuli ar lūgumu paredzēt valsts budžeta līdzekļu piešķiršanu Latgales reģiona attīstības programmas tālakai izstrādāšanai, kā arī paredzēt valsts subsīdijas linu audzēšanas programmai.

Paskaidrojam, ka 1996. gada valsts budžeta projektā reģionālās attīstības pasākumiem paredzēti naudas līdzekļi Ls 300000 apmērā, bet saskaņā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas nolikuma 5.12. un 5.18. punktiem,

šī ministrija realizē republikas teritorijas reģionālās attīstības valsts pasūtītāja funkcijas, izstrādā un iesniedz Ministru kabinetam priekšlikumus par reģionālajai attīstībai nepieciešamo valsts budžeta līdzekļu apmēru, realizē piešķirto budžeta līdzekļu sadali ministrijas pakļautībā, pārraudzībā un pārziņā esošajām institūcijām un kontrolē šo līdzekļu izlietojumu.

Finansu ministrija no valsts pamatludzēta paredz finansēt Valsts investīciju programmā iekļautos projektus un pasākumus,

bet investīciju programmu gatavo Ekonomikas ministrija, izvērtējot nozaru ministriju iesniegtos priekšlikumus. Nozaru ministrijas ir informētas par priekšlikumu iesniegšanas laiku un veidu, kādā iesniedzami iepriekšējie aprēķini un pasākumu orientējšas izmaksas.

Šo iemeslu dēļ Jūsu pieprasījumu nosūtam tālakai rīcībai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai un Zemkopības ministrijai.

Ar cieņu valsts sekretāre
V. ANDRĒJEVA

ielu 5 liez iespēju to apmeklēt rajona pagastu bērniem transporta kustības nodrošinājuma dēļ (sk. pielikumu Nr. 2);

— veikta vecāku aptauja liecina, ka arī lielākā daļa pilsētas bērnu skolu apmeklēt nevarēs (sk. pielikumu Nr. 3);

— piedāvātās telpas Pils ielā 5 neatbilst Latvijas Republikas Labklājības ministrijas apstiprinātajām skolu higienas pagaidu normām un noteikumiem (1994. g. 29. III Nr. 94/6);

— piedāvātās telpas nebūs iespējams realizēt mūzikas skolas mācību plānu un programmas;

— šādā situācijā liegs skolas pastāvēšanas iespēju, kas ir pretrunā ar Saeimā 1995. g. 28. septembrī pieņemtajām Valsts kultūras politikas pamatnóstādnēm. Rezultātā Krāslavas pašvaldība pārkāps Izglītības likuma prasības un ignorēs Pašvaldību likumā noteiktās funkcijas ārpusskolas izglītības nodrošināšanā.

Komisija iepazīnās ar skolas ģeogrāfisko izvietojumu un dokumentāciju attiecībā uz laikposmu no 1991. g. augusta. Komisija secināja, ka mūzikas skolas pārvietošana no Rīgas ielas 51 uz Pils ielu 5 nav lietderīga, jo:

— skolas pārvietošana uz Pils

ielu 5 liez iespēju to apmeklēt rajona pagastu bērniem transporta kustības nodrošinājuma dēļ (sk. pielikumu Nr. 2);

— veikta vecāku aptauja liecina, ka arī lielākā daļa pilsētas bērnu skolu apmeklēt nevarēs (sk. pielikumu Nr. 3);

— piedāvātās telpas Pils ielā 5 neatbilst Latvijas Republikas Labklājības ministrijas apstiprinātajām skolu higienas pagaidu normām un noteikumiem (1994. g. 29. III Nr. 94/6);

— piedāvātās telpas nebūs iespējams realizēt mūzikas skolas mācību plānu un programmas;

— šādā situācijā liegs skolas pastāvēšanas iespēju, kas ir pretrunā ar Saeimā 1995. g. 28. septembrī pieņemtajām Valsts kultūras politikas pamatnóstādnēm. Rezultātā Krāslavas pašvaldība pārkāps Izglītības likuma prasības un ignorēs Pašvaldību likumā noteiktās funkcijas ārpusskolas izglītības nodrošināšanā.

J. KEIČS,
komisijas priekšsēdētājs

Pielikums Nr. 1
RĪKOJUMS
09. 01. 1996. Nr. 4
Rīga

Izveidot komisiju Krāslavas mūzikas skolas pārvietošanas uz Pils ielu 5 lietderības un telpu piemērotības izvērtēšanai šādā sastāvā:

Komisijas priekšsēdētājs —
J. Keičs — Skolu centra direktors.

Komisijas loceklis:
R. Barča — galvenā valsts inspektore Krāslavas rajonā;

R. Gedzjuna — Kultūras ministrijas referente mācību iestāžu jautājumos;

A. Jansone — vecāka referente — novadu kultūras koordinatore;

A. Krumpāne — Krāslavas pilsētas Domes deputāte, Mūzikas skolas vecāku komitejas locekle;

A. Rugēte — LR 6. Saeimā deputāte, Kultūras ministrijas parlamentārā sekretāre;

Ā. Ziverts — vecākais inspektors būvniecības jautājumos.

O. SPĀRĪTIS,
ministrs

LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMA

DEPUTĀTU LATGALES GRUPA

Jēkaba iela 16, Riga, LV-1811
• 7323964, 7323921
• Faks 7323534

1996.gada 11. janvārī

Budžeta un finansu (nodokļu) komisijai
iesniegums.

LR 6. Saeimā deputātu "Latgales grupa" lūdz Jūs, izskaitīt budžeta līdzekļu iedalīšanas iespējas Latgales reģiona attīstības programmas izstrādāšanai un īstenošanai, kā arī Valsts subsīdiju paredzēšanu linu audzēšanas programmai.

"Latgales grupas" deputāti:

Robert Turčetis
Ināra Ruge
Andris Blažs
Pēteris Tabuns
Roberts Dilla

SAEIMAS KANCELEJA

12. 01. 1996

Nr. 147

LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMA
DEPUTĀTU LATGALES GRUPAI

PAR LATGALES REĢIONA ATTĪSTĪBAS PROGRAMMU

Pagājušajā gadā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija piedāvājis atsevišķu Latgales rajonu un pilsētu sociāloekonomisko attīstības plānu izstrādāšanā. Tā rezultātā ir radušies pirmo variantu dokumenti sekojošiem reģionālajiem plānojumiem: Preiļu rajona sociālās un ekonomiskās attīstības programma, Rēzeknes pilsētas attīstības plāns, pārrobežu attīstības programma «Latvija — Lietuva — Baltkrievija», kas ietver sevi Daugavpils un Krāslavas rajonus un daļēji arī pilsētas.

Saskaņā ar teritorialplānošanas noteikumiem, sociāli ekonomiskie attīstības plāni ir jāizstrādā katram rajonam un pagastam un jāizpēta teritorijas ekonomiskās attīstības iespējas. Vides aizsardzības un reģionālās

attīstības ministrija arī šīnā gadā veicinās sadarbību ar rajoniem un metodiski palīdzēs pašvaldībām šādu plānu izstrādē.

Tas dos iespēju izveidot priekšstatu par novadu kopumā.

Pagaidām, kamēr vēl nav izstrādāti zinātniski pamatooti kritēriji īpaši veicināmo reģionu noteikšanai un to vietējā potenciāla novērtēšanai, ministrija atbalsts konkrētu rajonu attīstības plānu izstrādāšanu. Ministrija atbalsta linu audzēšanas programmas izstrādi un realizāciju. Uzskatām, ka darbs jākoordinē Zemkopības ministrijai. Mēs varam palīdzēt ar mūsu rīcībā esošajiem datiem un informāciju par reģionālās attīstības situāciju Latgalē.

M. GAILIS,
ministrs

PIELIKUMS Nr. 2

KULTŪRAS MINISTRIJAS
SKOLU CENTRAM
KRĀSLAVAS RAJONA
AUTOOSTAS «KRĀSLAVA»
RĪGAS IELĀ — 55, TEL. 23400,
IZZIŅA.
AUTOBUSU KURSEŠANAS
SARAKSTS:

Aulejas pagasts	16.00	17.35
Kombuļu pagasts	16.00	17.35
Ūdrīšu pagasts	16.00	17.35
Grāveru pagasts	16.00	17.35
Izvaltas pagasts	12.30	14.30
Krāslavas pagasts	vecāki	ved pa
Kalniešu pagasts	13.00	17.34
Skaistas pagasts	13.30	17.30

2. Vai Jūs bērns apmeklēs mūzikas skolu arī tad, ja tā tiks pārvietota uz 2. vidusskolas telpām?

3. Secinājumi, priekšlikumi.

Aptaujā piedāvās 223 audzēkņi vecāki, anketēšanā netika iesaistīti mūzikas skolas filiāļu audzēkņi. Tika iegūti šādi rezultāti:

uz 1. jautājumu: jā = 3=1,3%,

nē 216=97%,

nezinu 4=1,7%,

uz 2. jautājumu: jā 36=16,2%,

nē 178=79,8%,

nezinu 9=4,0%.

Galvenie vecāku priekšlikumi:

1. Pašreizējais skolas izvietojums ir optimālais.

2. Sliktākajā gadījumā skolu varētu pārvietot atpakaļ uz vecajām telpām Lāčplēša ielā, piebūvējot tur piebūvi, bet kategoriski tiek iebilsts pret piedāvāto 2. vidusskolas variantu. Galvenais arguments — skolas nomālais ģeogrāfisks novietojums, jo vecāki uztraukšus par savu bērnu un mūzikas instrumentu drošību.

Vispirms neliela informācija un kronoloģisks saraksts. Katolu Baznīcā Latvijā līdz 1940. gadam piederēja Viļānu marijaņu klosteru mūķu vadītā tipogrāfija «Dorbs un Zineiba», kas atradās Rēzeknē.

Tipogrāfija darbojās sekmīgi. Spēja izdot grāmatas, periodiku un citus drukas darbus. Par šīs tipogrāfijas darbību tika publicēts raksts avīzē «Mōras Zeme» autors E. Kozlovskis (1992. gadā).

1944. gadā, kad Latviju otro reizi okupēja Sarkanā armija, augustā ienācēji nolēma uz agrākās tipogrāfijas «Dorbs un zineiba» bāzes izveidot savu, sociālistisku. Tās vadība 1944. gada 2. augustā tika uzticēta vietējam krievam Sergejam Baranovam, kurš šajā posteņi atradās līdz 1947. gada 24. novembrim. Tad ar šī gada 24. novembri vadību pārņēma vietējais ebrejs Semjons Pliners, kurš valdīja līdz 1947. gada 2. augustam, kad pie stūres nostājās cits vietējais ebrejs Josifs Libermans un sabija līdz 1950. gada 1. septembrim. Šajā dienā tipogrāfiju pārņēma vietējais latvietis Jānis Svilāns, bet viņam tas gods sēdēt direktora krēslā bija tikai desmit mēneši — līdz 1951. gada 1. jūnijam, kad lietas nodeva iebrucejam baltkrievam Lukaševičam — viņa darba stāžs bija vēl īsaks — līdz 1952. gada 10. janvārim, kad nomainīja cits iebrucejs — krievs Mihails Mikrjukovs; viņam izdevās nostrādāt līdz 1958. gada 7. decembrim. Kopš tās dienas par Rēzeknes tipogrāfijas direktoru strādāju es.

Gājuši gari darba gadi, mainījušies cilvēki un laikmeti, mainījusies tipogrāfijas seja, līdz ieguvusi tagadējos, mūsdienu vaibstus. Esam tagad modē nākušas privatizācijas priekšā, tā sakot, uz tās slickša, par ko daudz jau runāts. Ielūkosimies jau 52 gadus garajā tipogrāfijas vēsturē pēc otrā pasaules kara.

1944. gada augustā un septembrī to laiku direktors S. Baranovs paaicināja darbā bijušos tipogrāfijas «Dorbs un Zineiba» strādniekus, labus poligrāfistus. Jaunāko laiku tipogrāfijai pamati tika veidoti tajās pašās «Dorbs un Zineiba» telpās Atbrīvošanas alejā 87, pie «baltās baznīcas», tika piešķirts 12. numurs. Strādnieki, kuri arī agrāk te bija strādājuši, rosīgi atjaunoja izpostītās telpas, salabojā bojātās apmeklēmais un kērās pie darba.

1944. gada 5. septembrī iznāca okupācijas varas laikraksta «Pa-

Staļina ceļu» pirmais numurs krievu un latgalu valodās. Lai ko un kā rakstīja avize, tajā netika pieminēts ne pušplēsts vārds par bijušo Latvijas brīvvalsts laika tipogrāfiju, uz kā bāzes un kuras vietā varēja darboties «jaunā», gluži otrādi — runa gāja par to, ka līdz 1944.

otram arī izdevās, izvairties no represijām, legalizēties. Bet drīz vien viņu arestēja un zīmogu izgatavošana pārtrūka.

Tanī laikā tipogrāfijā bija nodarbināti 18 strādnieki. Avīzes salikšana un iespiešana balstījās tikai uz roku darba, burtliču pirkstu

visa iekārta, mašinas un darbgaldi. Šīs veco laiku ies piedmašīnas un cita poligrafiskā iekārta bija jau krieti nolietoti, bet neko modernāku jau nevarēja dabūt. Uz šejienu pārcēlās arī visi strādnieki. Darba dienas ilgums te bija jau 8—10 stundas.

papīra noliktavu. Bija vajadzīgi dzīvokļi strādniekiem, sevišķi tiem, kuri Rēzeknē ieradušies no laukiem. Par iebrauciņiem no plašās Krievijas gādāja valsts, tie labiekārtotus dzīvokļus saņēma ātrāk, jo arī mūsu pilsētas galva pats bija iebrucejs — Barabanovs, tāpat kā viņa vietnieki Timofejevs, Tolpugins, arī dzīvokļu pārvaldes priekšnieks Kuznecovs... Tie iebruceji, kuri sstrādāja tipogrāfiju — Poļevoji, Podšibjakini un citi — dzīvokļus saņēma ārpus kārtas. Vecajā tipogrāfijas ēkā apdzīvojamo platību varējām nodrošināt tikai Ratniekiem, Šnevelim, Klušam, Vitenbergai, Čačai, kuriem dzīves apstākļi šajās telpās nebija ne tuvu apmierinoši un līdzīgi jaunajām mājām.

Bija daudz jādomā par to, kā

CAURI GADIEM UN NOTIKUMIEM

**MARKA BRUZGUĻA STĀSTĪJUMS PAR RĒZEKNES TIPOGRĀFIJU,
PĒTERA GLEIZDĀNA ILUSTRĀCIJAS**

gadam Rēzeknē nekas tam līdzīgs nav bijis... Avīze aizgūtnēm slavināja līdz šim mūsu pusē nezināmo komunistisko partiju un ar putām uz lūpām pēla Latvijas bijušo valdību, valsts iekārtu un visu citu. Aizrautīgi tika slavināta Sarkanā armija un izcelti tās panākumi cīņā pret vāciešu armiju.

Šī izmaiņa drīz kļuva ikdienišķa, pierasta, būtībā padarīja vieglāku, tīkai iespiešanu, jo mašīnas nu varēja darbināt ar elektromotoriem, bija arī gaišāks no elektriskajām spuldzītēm.

Tālākajos astoņos gados nekādas pārmaiņas nenotika — līdz 1955. gadam, lai arī nāca un gāja dažādi direktori. Tiesa gan, kad 1952. gadā te sāka strādāt Mihails Mikrjukovs, viņš nereti iedomājās par strādājošo darba apstākļu uzlabošanu. Bet tas nebija tik viegli, tīkai 1954. gadā valdība atrada iespējamu iedalīt līdzekļus.

Brīnumainā kārtā gada laikā tika uzbūvētas jaunas telpas tipogrāfijai Baznīcas ielā 28, un 1956. gada septembrī — oktobrī bija lielie jurģi — pārcelšanās uz tām — tīkai pārvesta un no jauna uzmontēta

veiklību un ies piedēju spēku, pārnēsājot smagās plates ar lappušu salikumiem. Visu ies piedēprodukciju burtliči salīka pa vienai zīmei, izgatavotai no svina sakausējumiem, ies piedēmašīnu grieza ar roku darbinām spararats. Darba diena ilga 12 līdz 16 stundas.

Darba apstākļi neatbilda nekādām sanitārajām normām un prasībām — liela saspieštība, vājš petrolejas lampu apgaismojums un nekādas ventilācijas. Bija krāšņu apkure, no tās un laika sienas kļuvušas tumšas un netīras, tādi pat arī griesti.

Tā tas turpinājās apmēram gadu, tad bija lieli svētki — tipogrāfijai pievadīja elektroenerģiju, ko ražoja uz Rēzeknes upes uzceļta HES. Tā pastāvējusi arī pirms kara, bet iepriekš pēc krievu ierašanās bija ar visu ģimeni aizvests uz Sibīriju. Atjaunotajā HESā, kā arī citos pilīsētās svarīgākajos saimnieciskajos un ekonomiskajos mežglos, strādāja jaunās varas ieliktei.

Šī izmaiņa drīz kļuva ikdienišķa, pierasta, būtībā padarīja vieglāku, tīkai iespiešanu, jo mašīnas nu varēja darbināt ar elektromotoriem, bija arī gaišāks no elektriskajām spuldzītēm.

Tālākajos astoņos gados nekādas pārmaiņas nenotika — līdz 1955. gadam, lai arī nāca un gāja dažādi direktori. Tiesa gan, kad 1952. gadā te sāka strādāt Mihails Mikrjukovs, viņš nereti iedomājās par strādājošo darba apstākļu uzlabošanu. Bet tas nebija tik viegli, tīkai 1954. gadā valdība atrada iespējamu iedalīt līdzekļus.

Brīnumainā kārtā gada laikā tīkai pārvesta un no jauna uzmontēta

Jaunajās telpās ies piedēdarbu kvalitātē stipri uzlabojās, jo bija nesalīdzināmi labāks apgaismojums, ventilācija, centrālā apkure, te bija ūdensvads un kanalizācija, citas labiekārtības. Veco tipogrāfijas ēku pārveidoja par dzīvojamo māju, kur pie dzīvokļiem tīkai tipogrāfijas strādnieki un arī vietējie iedzīvotāji, kuriem ar poligrāfiju nekāda sakara nebija. Iebrucejus izmitināja tiem pilšņniekiem piederosīs namos un dzīvokļos, kuri bija deportēti.

Ap šo laiku sāka attīstīties arī dažādas ražotnes Rēzeknē — maizes ceptuve, lopkautuve, slimnīca, rūpkombināts, dzelzceļa mezgls, būvniecības organizācijas un citas. Reizē ar to strauji pieauga darba apjoms arī tipogrāfijā — palielinājās pieprasījums pēc veidlapām un ciemām ies piedēdarbiem.

Mihailu Mikrjukovu pensijā izvadījām 1958. gadā, viņa vietā direktora amats tīkai uzticēts man. Pēc poligrāfijas mākslas arods kolas beigšanas Rīgā divus gadus strādāja Maskavā — zinātņu akadēmijas tipogrāfijā bija izmēģinājis roku dažādos poligrāfista darbos. Ar kolektību satiku, darbu pārziņāju visos sīkumos. Mazliet bija tā kā bail no janā direktora amata smagu, no atboldības par visu, kas nu gūlās uz maniem pleciem, bet, vērojot priekšgājēja darbošanos, nekas nepanesams nelikās.

Darba apjoms tipogrāfijai joprojām pieauga. Tolaik sevišķi liels pieprasījums bija uz tā sauktajām stingrās uzskaites veidlapām ar numerāciju. Mums bija uzticēts atbildīgs pasūtījums — šādu veidlapu iespiešana sadzīves pakalpojumu kombinātiem visā Latvijā.

Radās nepieciešamība paplašināt rāzošanas telpas, bet visupirms celt

GRĀMATZĪME

uzlabot dzīves apstākļus strādniekiem. Dzīvokļa nebija arī man pašam. Vairākas reizes griezot pilsētas padomes izpildkomitejā, allaž saņēmu noraidošu atbilsti.

Pateicoties pilsētas galvenajam arhitektam Lāviņam, tipogrāfijas rīcībā tīkai nodota satrunējusi mājiņa Sporta ielā ar numuru 1. Kad tikām pie tās, bija jāliek lietā jau ierastie paņēmieni — ar saviem spēkiem un saviem līdzekļiem jāliek šīm graustam iegūt pieņemamu izskatu un izturību. Tā 1959. gadā šeit, Sporta ielā, sākām būvēt dzīvojamo māju. Darbus pabeidzām gada laikā, un 1961. gadā sešu dzīvokļu mājā labiekārtotus dzīvokļus saņēma tipogrāfijas desmit strādnieki — divi Vasiljevi, divi Seiļi, divi Ratnieki un divi Lontoni, kā arī Boiko un Bruguls.

Turpinājums sekos.

LITERĀTIEM

**Gunita LĀCE,
5. klase**

*Vectēvs esot bijis mazs,
Klausījies pat sarunas
Un pa āru skrējis pliks.
Tur pat kakām jāsmējas!
Pastāstīju sunim to,
Šis — neko!*

*Aizdomas man tomēr bija,
Ka viņš mazliet pasmaidīja.*

**Daiga RŪVERE,
7. klase**

MANA DZIMTENE

*Dzimtene,
Tu esi zila kā rudzupuke.
Tavs maigais acu skaitiens
Mani bēdās te priešina:
Dzimtene,
Mana istā, labā, mīļā dzimtene,
Tu esi tīk liela,
Ka es pagaidām nevaru neko
saprast.*

**Dzimtene,
Es nekad neaiziešu
No manas mīļās
Dzimtās Latgales.**

**Ints IVDRIS,
8. klase**

GADALAIKI

*Ir balta, skaista ziema
Un sniegs ap kokiem vijas.
Drīz baltais sniegs sāks
Kust un pavasarīs nāks.
Un gaiss zaļi koki zaļot sāks.
Tad brīnišķīgā vasara būs klāt.
Tad koki krāsoties reiz sāks
un zelta rudens būs jau klāt.
Un atkal krist sāks sniegs,
Un gadalaiku ritms atjaunosis.
Citiem — kārta vēlāk.*

AGLONAS KN SAIMNIECE

dažādiem tradicionālajiem kalendārajiem pasākumiem, ievērojama cilvēku jubilejām, gan citām kultūras un atpūtas novitātēm.

Attēlā: J. Streiķe uzrūna grupu skolēnu

korektoriem. Nebūtu arī īsti demokrātiski. No latgaliskajiem rakstiem nav jāišķās, bet jādzīrukā tādā valodā, kādā uzrakstīts, kā tas ir līdz šim.

Pēteris ZEILE,
Rīga

... Gaideisim taidu laiku, ka «Zemtura» tirāja byus výsmoz 10.000 eksemplāru, tod jau varbūt varēs uz kaut kū cerēt un atsaļaut. Tys tai, kai soka, par nōkūtni dūmojūt.

Joņs Broks-Eisāgs,

Talsi

TRĪS RUNČI

Kādai vecenītei bija trīs runči — divi gudri, trešais padumj. Kēniņš meklēja sev gudru dzīvnieku, vecenīte gribēja piedāvāt savu kaķi, bet kuru? Nolēma atdot dumjo. Domāts — darīts. Gudrie kaķi ieraudzīja, ka kēniņš jau aizbrauc un tam klēpi sēz dumjais, mudīgi izskrēja uz ceļa — kēniņš paņēma arī tos.

Gudrie runči uzbruka dumjajam. Kēniņš, iebraucis pili, ielaida tos stalli, lai kēr peles. Dumjais kopš tiem laikiem allaž gulēja kēniņa klēpī.

Raimonds ŠKESTERS,
6. klase

ZAKA KĀPOSTI

Reiz dzīvoja zaķis vārdā Tims. Viņam apnīka katru vasaru ēst karupeļus un bietes. Kādā ziemas rītā Tims pastaigājis pa meža malu. Viņš izdzirdēja vaidus. Pienācis klāt, ieraudzīja vecīti ar malkas maisu uz muguras. Tims jautāja: «Kāpēc tu vaidi?» «Kā lai nevaidu», vecītis

PIRMS 60 GADIEM

RĒZEKNE

Vispārīgs apskats. Pilsēta aizņem 8,06 kv. klm. lielu platību. Iedzīvotajū (1935. g.) kopskaits 13,139, no kuriem 6477 vīr. un 6662 siev. Pēc tautībām iedzīvotāji sadalās šādi: 5775 (43,96%) latvieši, 3342 (25,4%) ūži, 2602 (19,80%) lielkrievi, 909 (6,92%) poļi, 360 (2,74%) baltkrievi, 68 (0,52%) vācieši u.t.

Pilsētā atrodas: 19 skolas — skolotāju institūts, komercskola, tehnikums, 4 ģimnāzijas, arodskola, Latgales tautas universitāte. Rēzeknes tautas konservatorija, 7 pamatskolas, papildu skola un valsts rokdarbu darbnīcas: Latgales teātris; kinoteātris; Latgales teātris; kinoteātris; Latgales centrālais muzejs; skolu muzejs; 9 baznīcas un lūgšanas nami; 9 sinagogas; 6 bibliotēkas un 7 viesnīcas.

Kaut gan Rēzekne pagātnē ir daudz cietusi no svešām varām, tā tomēr tagad ir un paliek augoša pilsēta. Augoša ne tāpēc, ka tā atrodas ļoti izdevīgā ģeogrāfiskajā stāvoklī — pašas Latgales centrā, bet arī tāpēc, ka Rēzekne, kā jau minēts, ir visas Latgales centrs, kur satek visi šī apgabala kulturālie un idejiskie pavedieni. Te sāka darboties pirmais Latgales teātris, te dzima pirmās Latgales izglītības iestādes, te dibinājās lielākās biedrības, kooperatīvi, te notika arī pirmais Latgales latviešu kongress, kurā tika nolemts uz mūžīgiem laikiem sasitīt Latgales likteni ar Kurzemē un Vidzemē. Te strādāja un arī atrada pēdējo atdusas vietu pirmie Latgales atmodas darbinieki. Te notika otrie plaujas svētki.

**ONTONS
SLIĀŠANS**

Pasokit, kurs spēs munu spāku nūlīgt! Es drūši šū spākōtīs! Es nasabeistu, jo man ir stypyra aizmugora, tei ir muna tauta; nu pošim možokajim leidz pošim vacokajim i siermōkajim. Vysi jī man ir davuši i turpnoj dūt na vin mīseigū spāku, a, golvona, goreigū. Es asu stypyrs gorā, sovā latviša latgaliskajā gorā, jo manī ir neidātī i izsmīkļam meidāt latgaliskā pošciņa i lapnums. Manī ir lapnums par sovu volūdu, par sovas tautas vēsturi, par Dīvam svēteitū zemi, kuru tyukstūšim godu apdzīvoj tauta, kurā es atrūnu sovas saknes.

Es dīndīnā jyjutu, kai muna tauta dzīvoj, kai jei atdzīmst, a na atmērst, kai jei dzerās spāku sovā breinišķeigajā volūdā i svēteibas pylajās dzīsmēs; gon goreigajos, gon tautasdīzīsmēs. Es klausīšu kā Kōrovā mozī bārni kā žubeites žubynoj sovā meikstajā latgaliskajā mēleitē i kai vacōs mōtes i vacini izmat i izmat pa jūkam sovā seuleigā latgaliskajā sarunā. Es dzērdu, kai Rēzekne veiri nūpītnom sejom sprīž par dzīvi i dzīvīšonu i jūs volūda ir cīta, kai mōls nu Rēzeknes pakolnī, jūs volūda ir tik latgaliski skaneiga, ka es, pēški jyjutu, ka klausīšu na veiru saceitājā dūmā, a jūs volūdas, mani spēcīnūšajā, skaņā. Es pēški sasatryukstu nu vilācōnu cītō akcenta. Tys manī, atdzīmst jaunā veidā.

ES ASU STYPRS..

munūs muskulūs īlej kai svynu, munūs placu kaulūs īsīn spākaveira nauzvarameibas mozgus. A pošā Reigā apleik manim sasalaiž, kai dzīdītōjputnu pulks, jauni puiši i meitines, i runoj i runoj a vysu kū, i tik prīceigi, tik laimeigom acem, ka es paliku stōvūt atplēts muti i, pōrsteigtī laimeigā izbreinā, nazunu kū jīm atbīdeit. Es nūteiktī karunoju pa kaidai naprāsneicai, nūteiktī pasoku tū, par kū es pat naasu cīš pōrlīcīnōts, nu šī Latgolas «dzīdītōjputni» runoj ar mani tik skaidrā latgaliskā volūdā, ka man ir vinolga, kū jī runoj i kū es runuju, golvona, ka mes asom stypyri sovā volūdā.

Es asu stypyrs. Vineigi mani sōpynoj munas tautas nastyrōdale, tī, kuri, byudami īcīneiti i īvārīti, ni nu šō, a ni nu tō pēški pazaudej sovu pošciņu i pošlapnumu i laun meideit kōjom, pat meida arī poši, myusu tautas sirdsapziņas, volūdas i nōkūtneibas počini i pošlapnumu. O, kai tys ir najēdzeigi, kod nūsleikst navareibā i uzaticeišonā sovas tautas dvēseles apspļaudeitōjīm! O, kai tys ir zamyski, kod nadora nikō, lai myusu mozī, jaunī i myusu vacī i sērmī tycātu, ka latviša latgaliskais ir dzīvs i stypyrs, i ka šys myusu tautas eseibas gors naīt zyudeibā, a atdzīmst jaunā veidā.

UNUKU TĪSA

Es vakar mijkriešā stundē satyku unukus sovus.
Jī, apvylkušā tīsnešu drēbes, sprīde tīsu par manīm.
I par vīnaudžim munim, i par laiku, kas zudumā ī.
Man bej sovāidi dzerēdit tōs runas i sprīdumus borgūs.
Nu unuku mutem, kas nav dzymušs... — es zynu tū labi.
Man bej sovāidi sajust, kai muns asnis pret manim nūsastōj;
Kai uzskaita munu nūdeveibū i bēgšonu molā,
Kai ar pērsto man pīre idur par haileigū kalpeibū,
Par slīmeigū aizšonu prājom nu sovas tautas,
Kai ar nyknuma pylnim vōrdim unuki salauž tūs krāslus.
Kurūs bej sēdējs kai es, tai i cyti, nu nabejom.
Sovai tautai mes piēdējušs dūtā i gaidēitā vōrdu.
Es vakar mijkriešā stundē satyku unukus sovus
I tyku tīsots i šausteits kai nūzīdzniks pādejais, jo
Cytu joy gaideit es navarēju, tai pat kai i vysi,
Kas sovā tāvzemē pīmīnas ceļus izar i meilas gunteni
Saimē ustobā nūdzež i nūdzež bez mytas,
Lai unukim nasōp ūei zeme, ūei tauta, kod svešumā īts...
Es vakar mijkriešā stundē satyku unukus sovus
I sajutu — unukim tūmār sōp... o, kai jīm sōp myusejais laiks,
Kuru mes izsejoram pa vējam...

1996. GADA 15. MARTS

ANTONA SKRINDAS MEITAS MIRUŠAS SVEŠUMĀ

Šā gada rudenī pāiet 115 gadi, kopš dzimis viens no Latgales atmodas celmlaužu — slavenās Skrindu ģimenes dēliem — ārst, dzejnieks, publicists Antons Skrinda. Savā īsajā mūžā viņš paveic ļoti daudz. Sākot ar 1906. gadu ar rakstiem, dzejoliem, stāstiņiem un tēlojumiem publicējies laikrakstos «Gaisma» un «Dryva», atdzīvojis no poļu un krievu valodas, rakstījis arī lugas, organizējis un režīsejis to iestudēšanu. Viņš sarakstījis «Latvīšu volūdas gramatiku» (1908), piedalījies dziesmu krājuma «Dzīsmu vōceleite» sastādīšanā un izdevis pirmo latgaliešu dzējas antoloģiju «Kūkle» (1914) utt. Sava darba augļus viņš nerēdzēja, jo mira pašā dzīves briedumā — 1918. gādā — 36 gadu vecumā.

Kā rakstīja tā laika prese, par Antonu Skrindas pāragro nāvi visvairāk skumusi viņa sieva Helēna un mazās meitīnas Leokādija un Aurēlija. Strādājot par skolotāju Rēzeknē, atrainē pārvārēja visas dzīves grūtības, izskoloja meitas un uzaudzināja augstu principu un kristīgās morāles garā. Aurēlija — Adele (vēlāk ar uzvārdu Taškāne) beidza Latvijas Universitātes Tieslietu fakultāti, bet Leokādija —

universitātes Filoloģijas un filozofijas fakultātes ģermānu nodalū, strādājot Viļakas ģimnāzijā, vēlāk bija Jaunaglonas sieviešu ģimnāzijas direktore. Tur iepazinās ar šīs ģimnāzijas skolotāju Antonu Staudžu. Apprecējās 1942. gadā un pēc gada piedzima dēls Andris.

Kara vētru nobeiguma posmā abas Skrindu māsas bija nokļuvušas Vācijā, kurp Leokādijai piedzima dēls Viktors. Vēlāk viņiem pievienojās latviešu legionā dienējušais un rietumvalstu gūstā nonākušais Antons Staužs. Ari viņa jaunākais brālis Juliāns Staudžs un pusbrālis Zenons Staicekis bija karojusi legionā rindās, cīnījušies dažādos frontes iecirkņos, guvuši gan vieglākus, gan smagākus ievainojumus, taču visi dzīvi palikuši. Pēc gūstā pavadītā laika viņi visi satikās pēckār Vācijā.

1949. gadā trīs brāļi, kopā ar Antonu Skrindas meitām, izceļoja uz Kanādu. dzīvodami svešumā, viņi visu laiku dzīvi interesējās par norisēm dzīmtenē. Kad 1992. gadā Rēzeknē notika Vispasaules latgaliešu saīsts, prāvā gadu skaita un vājās veselības dēļ nevarēja piedalīties tālie kanādieši, taču savu gara līdzdalību Leokādija un Antons Staudži apliecināja ar sīrsnīgu apsveikuma telegrammu.

Antona Skrindas meita Aurēlija aizsaulē aizgāja jau 1981. gadā, nupat saņemta sēru ziņa, ka februārā sākumā mūžības ceļā devušies arī Leokādija. Abas māsas apglabātas Kanādas zemē.

Kanādā turpina dzīvot gan triju turp izceļojušo brāļu ģimenes, gan māsu Skrindu pēcteči. Aurēlijas dēls Andris ir literāra žurnāla redaktors un raksta dzējas, abi Leokādijas dēli ir augsti kvalificēti inženieri. Visi piecējušies un audzina savu jauno paaudzi.

Lai Dieva miers Antonu Skrindas meitām, guldiātām svešā zemē!

Ādolfs BORBALS

ATTĒLOS: Antonu Skrindas meita Leokādija Staudža ar vīru Antonu un dēliem Andri un Viktoru 1989. g.

Antona Skrindas meitas Aurēlija un Leokādija 1980. g.

Kultūras darbinieks Dr. Antons Skrinda.

NU TAUTYS MUTIS**PAR RĒZEKNIS PIĀS SAGRAUŠONU**

Ir zynoms, ka Rēzeknes piās vairāk reižu bezsaga rauta un otkon atjaunota. Šīmā stōstā nav mynāts, kāds tys beja kars, kas pili aizstōvējis un kas tai uzbrucs. Ir zynoms tikai tys, ka uzbrucēju armeja tyvōjusēs nu rītumu pūsis. Un jīm bejuši pavysam mīrmīleigī nūdūmi. Jī gribējuši ar lobu pīrunot piās aizstōvus, lai tī poši pasādūd un pili atdūd bez pretōšonōs. Kab varātu iztikt bez ašņa izlīšonyš un bez piās brucīnōonysh. Tai bytu labi vīnim i ūtrīm.

Ar tādām lobim nūdūmim jī apsamatuši atpytā Greivuļu mežā un gribējuši paest pušdinis. Dēl tō, ka jau bejis dagōjs pušdīnu laiks. Jī mežā pakorūsi lelu kotulu, zamaškā sakūrūsi guni i sōkuši vōrēt putru dēl vysys armejis. A piās aizstōvē nu sovu myuru mežā iraudzējuši dyumas, guni, saprotuši, ka tī īt īnaindīki i sōkuši jūs aisoaudēt ar lelgobolym.

I vīna lūde trōpējuse taisni poša putras kotlā. Kotls sapleiss smolkūs gobolūs, i dzelža skombīs reizē ar korstū putru izlakstējušas iz vysom pusem. Daudzi karaveiřu bejis apsysts un daudzi otkon īvainoti un apdadzynoti ar

PAR TUMAŠU

Tumašā sēd pi cepļa i peipej peipi, a sīva slyma, guļ uz cepļa.

Sīva sauc: «Tumaš!»

Tumašā atsasauč: «Kō?»

«Kū tu dori?»

«Peipi peipeju.»

«Tev peipi da peipi, par sīvu i padūma nav. Bytu nūgōjs iz mežu, palasējs koč lōča siudeņu, as pīvōreitu putrenis, paāstu, mož i vasalōka bytu.***

Sys ir bārnu smīdynojamīs gobols. Vēl daži ar vēsturiskāku nūzeimi: «Dili dili, bōben, dili dili dēden, ka atis pavasars, dūs kungs maizis»,

«Deivōja žuds Nokums, jis pagiva sukums, nūskrēja iz pērti, nūdyure smērti».

Salasējis Stanislavs SNEVELIS, Rēzeknē

«ZEMTURIS» IR LAIKRAKSTS, KURĀ JŪT LATGALES, LATVIJAS UN PASAULES ELPU. VAI TAS TEVI NESPĒJ IEINTERESĒT?

Valdība konceptuāli akceptējusi akcīzes nodokli palielināšanu degvielai. Skaidrojums vienkārš — nav naudas ceļu uzturāšanai kārtībā un tā tālāk, un tā joprojām. Brauciet lēnām pār tiltu, draugi!

Ar nepacietību gaidītais Šķēles zījopums par stāvokli valstī izrādījis parasts statistikas pārvaldes zīju pādrukājums bez tālākas darbības izklāsta un precīza valdības viedokļa paušanas. Tas, protams, pīceč.

«Tumaš?»

«Kō?»

«Kū tu dori?»

«Peipi peipeju.»

«Tev peipi da peipi, par sīvu i padūma nav. Lobōk bytu aizgōjs iz mežu, palasējs začu kōpusteņu, as pīvōreitu, paāstu, mož i vasalōka bytu.***

Sys ir bārnu smīdynojamīs gobols. Vēl daži ar vēsturiskāku nūzeimi: «Dili dili, bōben, dili dili dēden, ka atis pavasars, dūs kungs maizis»,

«Deivōja žuds Nokums, jis pagiva sukums, nūskrēja iz pērti, nūdyure smērti».

Salasējis Stanislavs SNEVELIS, Rēzeknē

NEAPMIERINĀTĪBA ar to, ka Latgalei nav sava profesionāla latviešu teātra, mūsu plašā novada sabiedrībā rūgst jau sen. Vislielkais republikas novads nolikts pabērna lomā.

Atbildi uz jautājumu, kādēl tas tā, nevaram un nevaram rast attiecīgajās instancēs. Šī problēma arvien biežāk tiek cilāta presē un publiski. Joprojām ne mazums ļaužu labi atceras, ka Latgalē ne vissai senā pagātnē ir pastāvējuši pat divi latviešu teātri.

Tai laikā tam bija milzīga loma tautiskās pašapziņas veidošanā. Teātris ir demokrātiska māksla, kurās ieguldījums Latgales kultūras dzives pašreizējā kontekstā būtu neatverams.

Glezniecība, lai arī vērsta uz zemes skaistuma, ļaužu tikumu un paražu cildināšanu, ir mazkustīga māksla, pie kurās jānāk. Kori, ar visu cildeno repertuāru, ir ieslēgti savā čaulā. Mūsu slavenā keramika kļuvusi par greznības elementu, un, ķemot vērā ap to sacelto bumu un materiālo ienesīgumu, ar to sāk nodarboties arvien vairāk diletantu. Novadam vajadzīgs tāds mākslas veids, kas neatlaidīgi un sistemātiski «ietu tautā», pildītu grūtu, goda pilno uzdevumu — būt par savas puses ļaužu patriotisko jūtu audzinātāju, neaizmirstot arī mūsu laikmeta sociālo ideju propagandu.

Gribu atgriezties laikā pirms četrdesmit ceturām gadiem un pieskarties arī vēsturei, kuras fakti zināmās aprindās apzināti vai neapzināti tiek aizmirsti vai uzskatīti par ievērības necienīgiem.

Kopš 1920. gada esmu bijis liecinieks Latgales drāmas teātra dzimšanas un attīstības procesam Rēzeknē. Uz tā skatuvēs dēļiem 1929. gadā spēru savus pirmos aktiera solus. Teātris, par kuru sapnoja un par kura izveidošanu neatlaidīgi cīnījās Latgales progresīvā inteliģence no divdesmitā gadsimta sākuma, beidzot tapa. Kaut arī ansamblis bija pusprofesionāls, radošie sniegumi viesa lielas cerības, jo aktierus skoloja erudit, prasmīgi režisori un pedagoji. Gadu ritumā to bija vesela plejāde: K. Hamsters, J. Plume, V. Abrams, Zeltmatis, V. Segliņš, E. Lauberts, J. Klava, E. Feldmanis, K. Linde, A. Alksnis.

Pastāvot zināmām antagonistismam, teātris ilgstoši darbojās latgaliešu izlōksnē. Tas neļāva sakomplektēt trupu no aktieriem ar speciālu izglītību, bet pašiem tādi vēl nebija radušies. Stāvoklis krasi mainījās 1935. gadā, kad teātris pārgāja uz vienoto latviešu literāro valodu. Tūlīt arī kļuva iespējams angažēt aktierus no Rīgas, vienīm visiem bija oficiālo dramatisko studiju (Zeltmata, Feldmaņa) diplomi un lielāks vai mazāks darba stāžs teātros. Tādā veidā tika radīts darba kolektīvs četrpadsmit cilvēku sastāvā, daži no šo aktieru vārdiem nav sveši arī mūslaiķu paaudzēm: Osvalds Krēslīņš, Kārlis Locenieks, Elza Stērīte, Lauma Paegle, Kārlis Grasbergs (Grants) un citi. Vienu vai divas sezonas mūs priezināja rosiņa un auglīga sadarbība ar mākslinieci Almu Ābeli un aktieri Nikolaju Kraukli. Starp citu, Krauklis šeit iestudēja M. Ziverta

lugu «Tirelpurvs», kurā abi aktieri spidoši tēloja galvenās lomas. Teātri par māksliniekem dekoratoriem strādājuši Francijs Varslavāns, Alberts Filka, Arvids Egle un Arvids Zirnis. Kolektīva radošo pūliņu rezultātā uz Latgales teātra skatuves tiek iedzīvināta latviešu un krievu klasika, mūsdienu dramaturģija un cittautu autoru lugas.

Latgales teātra sasniegumi divdesmit gadu pastāvēšanas laikā pietiekoši plaši atspoguļoti manā

teātri.

Nevienam tas netika izskaidrots un neatminēta palikusi mikla līdz pat šai dienai.

Dzīvojām pārliecībā, ka netaisnīgais lēmums par teātra likvēšanu tiks atcelts un tā durvis atkal vērsies skatītājiem. Taču tad nāca karš, sagrāva cerības, izpostīja arī teātra ēku ar visu saimniecību.

LPSR Valsts mākslas ansamblis, kas no dažādu nozaru mākslas un kultūras darbiniekem izveidots

slēgšanu 1940. gadā, tad vēl lielāku neizpratni viesa 1948. gada lēmums. Tiesa, teātra organizēšanas stadija ieilga, tas vēl nevarēja pilnveitīgi strādāt. Vajadzēja arī iekarot skatītāju, un tas pēc kara posta nebūt nebija no vieglajiem uzdevumiem. Teātris cieta materiālus zaudējumus, kurus ar grūtībām varēja segt dotācijas. Dažkārt nācās līgt arī papildus līdzekļus no valsts kases. Taču pēckara gados un vēl ilgi pēc tam bez finansiālas palīdzības

tas latviešu sabiedrības vārda nosūtīju aizpagājušajā gadā toreizējam kultūras ministram Vladimiram Kaupužam, dalījos domās, kas jēvertās šajā rakstā, klāt pieliekot arī manu publīkā vietējā avīzē. Tā bija guvusi plānu rezonans gan Rēzeknes intelīgentu vidū, gan arī pilsētas partijas un izpildkomitejas labvēlīgu attieksmi. Diemžēl no biedra V. Kaupuža saņēmu vienīgi mutisku atbildi, ka jautājums par Latgales teātra dibināšanu ir ļoti smags. Tam jāpiekrit. Radīt jaunu teātri ir sarežģīta un grūta lieta, kas prasa lielu piepūli un prāvus naudas līdzekļus. Taču nesalīdzināmi grūtāk šis jautājums bija risināms tūlīt pēc kara. Trīs gadus kolektīvs pašaizlīdzīgi darbojās apstākļos, kādus mūsdienās pat nav iespējams iedomāties. Un ne jau savas vainas dēļ tika likvidēts. Latgalei nodarīta pārestība ir liela.

Daudz kas mainījies Rēzeknē un visā Latgales novadā kopš tiem laikiem. Cēlusies tautas labklājība, pieaugusi iedzīvotāju, it sevišķi jaunatnes, prasība pēc kvalitatīvas mākslas un kultūras pasākumiem.

Mūsu novadā ir daudz labi iekārtotu kultūras namu, klubu ar ietilpīgām skatītāju zālēm un piemērotām skatuvēm. Skaidrs, ka teātrim tagad būtu daudz labvēlīgāki darba apstākļi nekā tajos tālajos laikos. Teātra māksla veicinātu mūsu tautas gara mantu, tikumu, etnisko vērtību saglabāšanu, savas valodas pasargāšanu no piesārnojumiem, kas diemžēl kļūst arvien jūtamāki. Ja zūd savas dzīmtās valodas tīriba, iet zudumā arī tautas kultūra.

Runajot par teātra radošo sastāvu, trupa 12—14 profesionālu aktieri, kuriem sastāvā var likties pārāk maza, lai balstītu teātra skāmīgu darbibu. Taču tāda vija bija arī Latgales teātra pastāvēšanas posmā. Un tomēr tas strādāja, uzvedot pat monumentālas līgas, kā, piemēram, Raiņa «Indulis un Arija», «Jāzeps un vija brāļi», Brigaderes «Princese Gundega un karalis Brusabārda», Gogoļa «Revidents» un citas. Masu skatiem, epizodiskām lomiņām sekਮigā tika izmantots liels pulks teātra entuziasmu. Tagad to rezultatīvi varētu darīt, piesaistot Rēzeknes Tautas teātra aktivistus. Tā ar laiku varētu izaugt ne viens vien profesionālis, kas papildinātu trupas sastāvu.

Teātra stacionāra izveidošana tuvākajā laikā ir problemātiska. Taču pēc gadiem, kad tuvotos izlaidums profesionālo aktieri sagatavošanas kursam Teātra fakultātē, jautājums būtu atrisināms bez sevišķām grūtībām. Bijušā Latgales teātra ēka nodota kultūras nama rīcībā, taču bija paredzēta kultūras pils celtnei. Rēzeknē. Diemžēl celtnei cīņas plāni, kā tas ne reizi vien ir noticis Latgalē, tika nobremzēti. Ja tie tiktū realizēti, vecā Latgales teātra ēka atbrīvotos, un, nedaudz rekonstruējot, to varētu nodot jaunā teātra mītnei.

Jaujais teātris būtu ceļojos un apkalpotu visu mūsu novadu, it īpaši Rēzeknes rajonu. Tādēļ nav šaubu, ka arī vietējie varas orgāni uzskatīs to par savu un dos ieguldījumu tā materiālās bāzes stiprināšanai. Teātrim būtu jānes sava agrākais nosaukums: Valsts Latgales drāmas teātris.

tikai tie vārdi, kuri vēstīja, ka Strūve čekistu nomocīts 1941. gadā.

Šo vācu-latviešu kapu galvenie likvidatori ir tie paši, kuri tajā laikā postūja arī vecos Latvijas brāļu kapus. Tātad, visiem zināmi, staigā pa šo pašu zemi un elpo vienu gaisu ar citiem. Dažus Visaugstais tomēr pārmācījis — vienam ar elektrību nosītās sieva, otram negaidīti nācās aiziet pensijs...

Tagad vietā, kur bija vācu karavīru un mūsu leģionāru kapi, vajag uzstādīt vienu lielu balto krustu. Šis jautājums izvirzās un apsriežams, tad — realizējams. Meistari mums ir, pieredze tāpat un līdzekļu tik daudz atrādīsies.

Stanislavs SNEVELIS,
Rēzeknē

LATGALES TEĀTRA LIKTENI

ANTONS VARSLAVĀNS, NOPELNIEM BAGĀTAIS MĀKSLAS DARBINIEKS

Masu medijos izskanējusi doma, ka nav reālas iespējas Daugavpili pastāvēt teātra latviešu trupai un tās dalībniekiem, talantigi aktieri un aktrises, režisori un citi, skatuvei piedienīgi laudis, atstāj šo pilsetu. Vai iespējams strādāt uz skatuves, kur sēsus simtus apmeklētāju plašajā zālē tiek aizņemtas labi ja desmitā daļa vietu, kur teātrīm pašam sevi nav iespējams uzturēt, ja nekāda palīdzība netiek saņemta no valsts?...

Vārdū sakot, kārtējais teātra fiasco... Šīni sakarībā atcerējās līdz šim vēl nepublicēto toreizējā Latvijas PSR Nopelnīem bagātā mākslas darbinieka, teātra sirsniņa drauga un veidotāja Rēzeknē nelaika Antona Varslavāna astondesmito gadu beigās sagatavoto rakstu... Cik zēl: laiki mainījušies, bet teātrū problēma palikusi uz vietas.

Ivanovā kara otrajā gadā (1942.), regulāri ciemojās LKP CK un valdības locekļi.

Pārūnās, karstās diskusijās starp ansambla dalībniekiem un ciemiņiem allaž dominēja jautājumi par okupantu sadragātās Dzimtenes kultūras un mākslas atjaunošanas darbu. Mūs, latgaliešus, kvēli interesēja sava novada pēckara nākotne. Spīgī iespiedušās atmiņā sarunas ar Vili Laci, rakstnieku vēsturnieku Jāni Niedri un LKP CK Mākslas un kultūras daļas vadītāju Martu Bašu. Viņi allaž atbalstīja domu, ka Latgales teātrīm jātop atjaunotam un tā galvenai mītnei jāatrodas Rēzeknē, kur bija dzīmis un ilgi darbojies pirmais latviešu teātrīs mūsu novadā.

Tūlīt pēc vācu iebrucēju kapitulācijas 1945. gada jūnijā bija apstiprināts dekrēts par Valsts Latgales drāmas teātra atjaunošanu Rēzeknē. Sapēmu rīkojumu no LPSR Mākslas lietu pārvades stāties pie tā organizēšanas darba. Fricis Rokpelnis man 1945. gadā teica: «Tavam teātrīm Rēzeknē jābūt kā citadelei, latvisks pašapziņas, latviešu kultūras citadelei». Tā otrreiz dzima šīs teātrīs. Tājā pašā laikā Daugavpili skaitliski mazā aktieru sastāvā sākoties krietni ievērojot teātrīm gāja secen un radošo darbību netraucēja. Tā ieguldījumu Latvijas kultūras vēsturē nekādā ziņā mazināt nevar, taču tieši Latgales latviešu dzīvē, viņu garīgās audzināšanas sfērā teātrīm Rēzeknē piekrita nesalīdzināmi lielā loma. Darbojoties pašā Latgales centrā, tam daudz vieglāk bija sasniedzamas visas apdzīvotās vietas, kur vien bija kaut nelielis tautas nams vai skola. Daugavpils teātris turpretī sniedza savas izrādes tikai nedaudzās novada pilsētās (visbiežāk Rēzeknē), orientējoties galvenokārt uz blakus kaimiņiem: Zemgali, Vidzemi, viesojoties arī Kurzemē. Rēzeknes teātrīs pāri Daugavai nav braucis, pārējās viesojies vienīgi Gulbenē un Alūksnē.

Kādu apsvērumu mudināti Latvijas mākslas un kultūras lietu izskirēji 1940. gadā — jaunās sociālistiskās republikas dzimšanas dienās — nolēma likvidēt Latgales

piedurknēm.

Drīz vien, par kauju laukos parādīto varonību, leģionām tika piešķirts godpilnais SS nosaukums. Pats Adolf斯 Hitlers teicis šādus vārdus: «Tāda tauta kā latvieši nedrīkst iet bojā!»

Tomēr tagad jau stāvam pie iznīcības sliedēša un vai spēsim atlīgties — tas ir Dieva ziņā.

16. martā latvieši apmeklēs savu varonī — leģionāru kapus, lūgīsies par viņu dvēselēm, noliks zaļus zariņus vai puķes un svecītes.

Arī mums, Rēzeknē, bija tādi kapi, tikai toreiz tos nedrīkstēja svīnīgā kārtā apmeklēt. Tagad jau varētu, bet nav vairs kapu...

bārds nažiem pārgriezuši rīkles, līķus aizveduši nezināmā virzienā.

Komunistiskie barbari tikpat «kulturali» izrikojās ar iepriekšminētajiem vācu — latviešu brāļu kapiem: visi tika norakti un virsū gulditī iebraucēji civiliedzīvotajai. No mūsējiem tajos pareizticīgo kapos vēl saglabājies garnizona ārsta Paula Strūves, kuru 1941. gadā nomocīja čekisti, kaps. Sākumā viņš bija apbedīts latviešu brāļu kapos blakus citiem sarkanā terora upuriem, bet tā kā pēc atlīgas bijis krievs, radinieki pīšļus pārveda uz pareizticīgo kapiem, kur tie atdusas līdz šai dienai. Arī kapa piemineklis saglabājies, izberzti

16. MARETS — LATVIEŠU LEĢIONA DIENA

Šogad pārt 53 gadi, kopš Otrā pasaules kara uguns liesmās radās jauna karaspēka vienība — Latviešu leģions. Toreiz latviešu karavīra vārds pasaulei jau nebija svešs. Pirmo reizi tas izskanēja Pirmā pasaules kara laikā caur latviešu strēlnieku durķiem, otrreiz latviešu karavīrs sevi pieteica un visai pasaulei parādīja Atbrivošanās kara laikā 1919. — 1920. gadā, kad vēl pavāji apbrūnotā jaunā Latvijas armija sakāva un aiztrieca pāri savas zemes robežām bermontiešus un boļševikus. Un šoreiz latviešiem bija lemts cīnīties uz dzīvību un nāvi, ieterpties svešās uniformās, tākai ar Latvijas karodzīniem uz

J. STREIČS:

— Grāmata, kura prasās pēc ekranizēšanas? Tādu daudz. Jāņa Klīdzēja «Sniegi», «Gājputnu dziesma», «Dāvātās dvesēles» — tur darbs vairākiem gadiem. Arī Janovska «Pilsēta pie upes» prasās uz ekrāna. Grāmatas lasu ar savīgu interesē — vai der ekrānam? Arī Dzīluma «Saplēsto krūzi» varētu skatīt filmā...

**kinorežisors Jāņa Streiča
LŪGUMS**

Griežos pie Jums un Jūsu domu biedriem republikas Saeimā ar lūgumu atbalstīt manus centienus un labo gribu uzņemt būtībā pirmo neatkarīgas Latvijas mākslas filmu, kurai tika apsolīti līdzekļi šī gada budžetā. Pirmo tāpēc, ka tā jauzņem pasaules tehnisko standartu limenī, kas izmaksās ļoti dārgi. Pirmo tāpēc, ka tās dažas iepriekšējās pilnībā vēl netika nedz nopietni valsts pasūtītas nedz arī par valsts līdzekļiem plānotas. Dažas no tām turpinājās kā sadarbība ar Maskavu. Paldies Dievam, rēzeknieši un daugavpilieši «Cīlveka bērnu» no Krievijas atpirka. Ari «Ziemassvētku jumpadracis» ir CT pasūtījuma darbs, kurā mēs nēmām dalību. «Ēģzda», kuru

uzņēma Aivars Freimanis tikai apstiprināja patiesību, ka filmā vajadzīga nauda. Tā ka isti tā pirmā, mūsu neatkarības un brīvās domas cienīga vēl nav bijusi.

Esmu uzvarējis nopietnā konkursā, ko rīkoja Kultūras ministrijas Nacionālā kino padome, ar pieTeikumu «Likteņdzirnas» pēc Jāņa Klīdzēja romāna «Sniegi» motīviem. Taču solitie līdzekļi nerādās...

Es labi apzinot valsts budžeta kriktiskā stāvokli un tomēr ticu, ka, apsverot kultūras programmu un atšķirot paliekošas vērtības no vienības grandiozīem pasākumiem, valdība sapratīs, ko nozīmē viena tautiska filma, kura var uzmundrināt un stiprināt garu gadu desmitos. Nu kaut vai mans «Limuzins...» Kauns

lielīties, bet kas tad sunim asti cels?

Jauņā filma ir vajadzīga ne man, bet tautai. Ekrānam ir liela magija, jo tur tauta ieskatās sevī kā spoguļi. Es gribu rādīt, ka mūsu tauta ir laba, stipra un nesalaužama. Tautai ir vajadzīgs pozitīvs stimuls dzīvot un iztūrēt.

Zinu, mums jābūt taupīgiem. Bet taupības augstākā izpausme nav nekas cits kā kvalitāte. Lūdzu apsveriet to. Galu galā viena ista filma palīdzēs jums visiem svētīgajā valsts darbā, kur novēlu Jums vēl lielāku izturību.

Patiens cieņā **Jānis STREIČS**
Rīga, 1996. gada 11. janvāri
P. GLEIZDĀNA draudzīgs
šārzs

Rele-88

LR FINANSU MINISTRAM A. G. KREITUSAM

Lūdzu izskatīt un atbalstīt lūgumu piešķirt finansējumu 1996. gada valsts budžetā vienas aktierfilmas uzņemšanai — Ls 300000. Šādas summas saņemšanas tiesības ieguva filmas scenārijs «Likteņdzirnas», ko pēc Jāņa Klīdzēja romāna «Sniegi» un citiem rakstnieka darbiem veidojis kinorežisors Jānis Streičs, piedaloties 1995. gada Kultūras ministrijas Nacionālās kino padomes rīkotajā

konkursā. Šādu solījumu finansējumam izteica tolaik Ministru prezidents Māris Gaile un dokumentāli ar savu parakstu apliecināja tolaik Kultūras ministrs Jānis Dripe. Taču diemžēl neizdibināmu iemeslu dēļ šīs likumīgās tiesības nevienai aktierfilmai nav iestrādātas Kultūras ministrijas budžeta projekta. Tagadējais kultūras ministrs Ojārs Spārītis un Nacionālā kino padome atzīst šādu

prasību finansējumu par taisnīgu. Savukārt, ja valsts pasūtījums (finansējums) garantēs tikai filmas uzņemšanas izdevumu daļu, tas tomēr būs garants arī citu līdzekļu ieguldījumam, jo reālās filmas izmaksas ir divīk lielas. Taču bez valsts pasūtījuma (finansējuma) nodrošinājuma faktiski tiek pilnīgi izbeigta viena profesionālās mākslas nozare neatkarīgajā Latvijā. LZS, KDS, LDP

frakcija nevar uzņemties atbildību par šādu rīcību. Iepazīnūšies ar lietas būtību, LZS, KDS, LDP frakcijas deputāti, atzīstam prasības nopietnību un pamatošību, atbalstam to un lūdzam iestrādāt 1996. gada Budžeta likuma projektā Ls 300 000 vienas aktierfilmas finansējumam Latvijā.

A. Rugāte

LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMAS BUDŽETA UN FINANSU KOMISIJAI, IZGLĪTĪBAS, KULTŪRAS UN ZINĀTNES KOMISIJAI, FINANSU MINISTRAM A. KREITUSA KUNGAM

Visā pasaulē kino attīstība par vienu no visieteikmīgākajiem masu medijiem, kas lielā mērā pauž nācijas garīgo briedumu, liecina par kultūras lauka pilnīvērtību.

Atskaitot dažas kino lielvalstis, kur filmu uzņemšana ir peļņu nesoša industrija, vairumā valstu valdības atbalsta savas zemes kino mākslu, rūpējas par tās attīstību un tehniskās bāzes pilnveidošanu.

Mūsu valsts līdzīnējais ieguldījums kino attīstībā neatbilst šīs kultūras nozares sociālpolitiskajai nozīmībai. Plānojot budžeta līdzekļus, kino Latvijā tiek pieskaņīts tautsaimniecības nozarēm, pilnīgi ignorējot lomu un vietu nacionālajā kultūrā. Arī šā gada budžeta projekta tiek reproducēta kino finansēšanas deformētā aina, kas tika iestiprināta budžeta shēmā 1992. gadā. Protī, kino attīstībai torēz līdzekļi tiek paredzēti apmēram

tiepat, cik Latvijas budžetā šīm nolūkam bija atvēlēts iepriekšējā gadā. Taču no vietējā budžeta līdz tam bija finansētas tikai dokumentālās iefilmas, kinohronika un animācijas filmas. Aktierfilmas un pilnmetrāžas dokumentālais kino apmaksāti no PSRS centralizētājiem līdzekļiem. Finansījā ietilpīgākie kino veidi neatkarīgās Latvijas budžetā iekļauti netika. Rezultātā nu jau ceturto gadu gadu aktierkino uzņemšana Latvijā faktiski ir pārtraukta.

Kino attīstībai ikgadus atvēlēta summa ir mazāka par vienas aktierfilmas izmaksām. Pastāvot līdzīnējai kultūras finansēšanas politikai, it kā var saprast Finansu ministrijas nepiekāpību jautājumā par vismaz vienas aktierfilmas finansējuma iekļaušanu budžeta izdevumu daļā, jo tas nozīmētū kino nozarei paredzēto līdzekļu divkāršošanu.

Taču, šādai pieejai var būt tikai viens rezultāts — kino nozares pilnīgs un neatgriezenisks sabrukums. Šodien mēs esam tam jau bīstami tuvu.

Jāsaproš, kino bez mākslas filmām pilnīvtīgi pastāvēt nevar. Degradējas speciālisti, spējīgākie vienkārši aiziet, degradējas tehniskā bāze.

Pagājušā gadā valdības vadītāji solīja 1996. gada budžetā paredzēt papildus līdzekļus 300000 Ls apmēram vienas aktierfilmas uzņemšanai. Tika sarīkots projektu konkurss. Par labāko no 15 iesniegtajiem projektiem Nacionālā kino padome atzīna Jāņa Streiča filmas ieceri «Likteņdzirnas» (pēc J. Klīdzēja romāna, R. Paula mūzikai). Cerot uz solito finansējumu, autors jau sameklējis trūkstošos 200000 Ls. Zinot J. Streiča radošo potenciālu, nav šaubu, ka filma varētu kļūt par ievērojamu nacionālās kultūras sas-

niegumu, kas veicinātu Latvijas kā attīstītās kultūras zemes prestiža nostiprināšanu pasaulē. Tomēr, neraugoties uz Kultūras ministrijas atkārtotiem pieprasījumiem, Finansu ministrija mākslas filmas uzņemšanai samazināšanu līdz limenim, kad valsts dzīves vizuālā dokumentēšana reducējas līdz dažām epizodēm un padara neizpildāmu valsts kinohronikai uzticēto misiju. Tas nozīmē visu kino veidu samazināšanu līdz limenim, kad vairs nevar runāt par kino kā kultūras sastāvdaļu. Tas nozīmē — realizēt

kultūras politiku, kas ir krasā pretrunā ar Saeimas akceptētajām kultūras pamatnostādnēm valstī.

Interesanti, ka kaimiņvalstis — Lietuvā un Igaunijā — attieksme ir gluži pretēja, šogad līdzekļi kino attīstībai tur ir ievēojami palielināti, tā dodot iespēju visu kino veidu attīstībai.

Satraucošā kino finansēšanas situācija Lātvijā pārrunāta gan Ministru kabinetā, gan ar Saeimas deputātiem. Jautājuma izpratni un atbalstu apsolījušas vairākas Saeimas frakcijas: Latvijas Vienības partija, Tērvizei un brīvībai, Latvijas ceļš, Zemnieku savienība, KDS, Latgales DP, LNNK.

Cerībā uz problēmas pozitīvu atrisinājumu, cieņā —

**kultūras ministrs
Ojārs SPĀRĪTIS**

PAR LĪDZEKLŪ IEDALĪŠANU AKTIERFILMAI «LIKTEŅDZIRNAS»

Finansu ministrija izskatīja Jūsu vēstules par līdzekļu iedalīšanu aktierfilmai «Likteņdzirnas» un paskaidro tālāk minēto.

Izstrādājot valsts budžeta projektu 1996. gadam katrai ministrijai un centrālajai valsts iestādei tika noteiktas maksimālo izdevumu — mērķa apjomu kopsummas, tai skaitā arī Kultūras ministrijai.

Atbilstoši noteiktiem maksimālo izdevumu apmēriem ministrijām un centrālajām valsts iestādēm bija jāsastāda un jāiesniedz Finansu ministrijai valsts budžeta projekts 1996. gadam pakļauto iestāžu un pasākumu sadalījumā. Maksimālo izdevumu līmenī Kultūras ministrija bija tiesīga pati izlemt prioritātes.

Valsts budžeta 1996. gada projektā Finansu ministrija pieņēma Kultūras ministrijas priekšlikumus, tāpēc uzskatām, ka aktierfilmas «Likteņdzirnas» finansēšanas problēmas, nemot vērā valsts smago ekonomisko situāciju, būtu risināmas Kultūras ministrijai.

I. SUDRABA,
Valsts sekretāre vietniece

LATVIJAS REPUBLIKAS FINANSU MINISTRIJA

PAR VALSTS BUDŽETA 1996. GADAM PRECIZĒŠANU

1996. gada valsts budžeta projekta Kultūras ministrijai plānoti izdevumi Ls 16654449, neņemot vērā inflācijas ietekmi uz izdevumiem. Paredzētie līdzekļi ir nepietiekoši, jo nenodrošina valsts kultūras iestāžu pilnīgu funkcionēšanu, dažos gadījumos pat uzturēšanu. Patlaban līdzekļu trūkuma dēļ kultūras iestādes nespēj apmaksāt rēķinus par komunālajiem un citiem pakalpojumiem.

Parādi uz 1996. gada 1. janvāri varētu sastādīt apmēram 1 milj. latu.

Nav pietiekams finansējums:

— vielējās paklaūtības mūzikas un mākslas skolu pedagoģiskā personāla darba samaksai un sociālā nodokla nomaksai

— Latvijas Nacionālās operas pamatdarbības atjaunošanai

— Latvijas Nacionālās bibliotēkas pamatdarbībai

— Rīgas lietišķas mākslas kolēdžas jaunās ēkas jumta un telpu remontam

— Em. Dārzina mūzikas skolas jumta remontam

— Latvijas Mākslas akadēmijas ēkas fasādes remontam (avārijas slāvoklis)

— muzeju kapitālam remontam:

Dānnēstera nams
«Arsenāls»
t. sk. fasāde Ls 80000

— aktierfilmas uzņemšanai

— Ls 200000;

— Ls 400000;

— Ls 120000;

— Ls 200000;

— Ls 20000;

— Ls 50000;

— Ls 500000;

— Ls 300000;

— Ls 300000.

KOPĀ — Ls 2090000

Valsts sekretārs A. GAILIS

FINANSU MINISTRS A. KREITUSA KUNGS... SOLĪJA «TĀDU GODA LIETU NOKĀRTOT». CERĒSIM, KA UZ TO PUSI, LAI «DZIRNAS» VAR MALT...